

УДК 78.071.2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Щербініна О. М.

У статті представлений аналіз сучасного стану професійної музичної освіти – визначені основні тенденції розвитку та реформування; обґрунтовано необхідність осмислення освітніх функцій в умовах оновлення суспільства; підкреслюється значущість національної культури.

Ключові слова: професійна музична освіта, сучасні тенденції, розвиток, суспільство, формування особистості, національний, процес реформування.

В статье представлен анализ современного состояния профессионального музыкального образования – выделены основные тенденции развития и реформирования; обоснована необходимость осмысления образовательных функций в условиях обновления общества; подчёркивается значимость национальной культуры.

Ключевые слова: профессиональное музыкальное образование, современные тенденции, развитие, общество, формирование личности, национальный, процесс реформирования.

The article presents the analysis of the current state of professional music education – the main trends in the development and the reforming are highlighted; the necessity of understanding of educational functions in a renewal of society is justified; the importance of national culture is emphasized.

Key words: professional music education, current trends, the development, the society, the formation of personality, national, reforming process.

Постановка проблеми. Виступаючи важливим компонентом духовного життя, освіта, як соціальний інститут, відповідає за підготовку людини до повноцінного функціонування в суспільстві та забезпечує умови для пристосування до певних соціокультурних реалій. Віддзеркалюючи духовний стан суспільства, освіта виступає "принциповим фактором його гуманізації" (Е. Абдуллін), чинником естетичного ставлення до навколишнього світу. Реалії сьогодення актуалізують проблему оновлення вітчизняної музичної освіти – саме підготовка фахівців у галузі музичного мистецтва безпосередньо впливає на відродження національної культури, розвиток художніх традицій, формування нового світогляду.

Історія розвитку суспільства показує, що якісні зміни в будь-якій сфері людської діяльності пов'язані з усвідомленням попередніх надбань. В умовах нового соціально-психологічного та культурного стану суспільства наслідування досвіду музикантів різних поколінь, осмислення їх громадянської позиції, вивчення художньо-творчих поглядів є актуальним завданням. Звернення до світової та вітчизняної спадщини, усвідомлення важливості національного коріння, зорієнтованість у професійній діяльності на українські традиції сьогодні набуває особливого значення.

Аналіз досліджень з проблеми. Розглядаючи мистецтво як "гарант сприйняття світу в його цілісності" (Ю. Борєв), вчені-музиканти підкреслюють, що музика узагальнює багатовіковий досвід духовного життя (М. Каган, О. Рудницька, С. Шип); збагачує пізнавальні можливості особистості (Б. Асаф'єв, О. Ніколаєв, С. Раппопорт, Г. Нейгауз) та активізує сферу почуттів (Б. Теплов, Л. Виготський, Д. Шостакович). Предметом теоретико-методичного аналізу наукових досліджень стала інтонаційна природа музичного мистецтва (Б. Асаф'єв, М. Бонфельд, Л. Школяр, Б. Яворський), соціологічні (Т. Адорно), семантичні (Г. Орлов), морфологічні (О. Соколов), семіотичні (В. Медушевський), психологічні (В. Петрушин) аспекти мистецтва музики. Процесуальний характер музичного мистецтва зумовив особливу увагу до проблем виконавства, різнобічно висвітлених у працях знаменитих музикантів (О. Гольденвейзер, Г. Коган, А. Малінковська, Р. Шуман) і сучасних українських учених-педагогів (Т. Воробкевич, Н. Гуральник, В. Москаленко, Н. Кашкадамова, О. Щолокова).

Розвиток музичного мистецтва, виникнення єдиного освітнього простору в умовах глобалізованого суспільства, спричинивши суттєві зміни у вищій школі,

потребує систематичного оновлення методів дослідження різномірних музичних явищ, пошуку інноваційних підходів до осмислення їх сутності та значущості в сучасному мистецькому середовищі.

Мета статті – висвітлити та розкрити особливості існуючих тенденцій розвитку професійної музичної освіти в контексті загальних процесів реформування сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Становлення музичної освіти пройшло багатотисячолетній шлях історичного розвитку. Ще за часів античності відбулося усвідомлення впливу музики на людську етику та психіку. Про високу оцінку значущості музичної освіти свідчать і традиції перших українських освітніх закладів, де заняття музикою "не обмежувались її емоційним переживанням, слуханням і виконанням, а постійно супроводжувалися пошуками технічних прийомів запису звуків, засобів музичного "висловлювання"... усвідомленням закономірностей формальної структури музики" [1, с. 14].

В умовах розгалуження сучасної музичної освіти на окремі напрямки відповідно навчальної мети (підготовка концертного виконавця, педагога, вчителя музики, музиканта-любителя, керівника музичного колективу) стає нагальним розв'язання проблеми відбору змісту та методів навчання, винайдення ефективних методик, здатних, з одного боку, сформувати творче мислення музиканта, забезпечити повноцінне оволодіння професійними вміннями, з іншого – врахувати особливості музичного навчання, яке відповідатиме специфіці певного освітнього закладу.

Глобалізація сучасного суспільства, зумовивши динамічний розвиток у всіх галузях людської діяльності, висунула якісно нові вимоги до змісту, форм та принципів організації професійної освіти. Одним із ключових питань вітчизняної музичної освіти є *інтеграція в європейський освітній простір*, змістом якої є обмін духовними цінностями – передусім знаннями, досвідом, науковими та художніми ідеями. Виділяючи основні тенденції інтеграції музичної освіти України до європейської освітньої системи, вчені виокремлюють "оновлення змісту навчальних планів та програм; диференційований підхід у навчанні; лінгвізація освітнього процесу; запровадження дистанційного навчання; приєднання до Європейської мережі дослідницьких програм" [2].

Докорінні зміни в соціокультурній сфері, розширюючи межі потенціального вибору особистості, водночас посилюють рівень конкуренції в професійній галузі. Невід'ємним компонентом підготовки кваліфікованого спеціаліста вважається *формування самостійної, творчої особистості* з активною громадською і професійною позицією. Зумовлюючи розвиток інноваційних моделей, що сприяють духовно-творчому саморозвитку музиканта, особистісно орієнтовані підходи враховують індивідуальні властивості, забезпечують ціннісно-смісловий розвиток, формують здатність особистості до моральної саморегуляції та творчої самореалізації.

Зорієнтованість сучасної освіти на формування людини з високим рівнем духовності, здатної зберігати й примножувати культурні надбання нації, значною мірою пов'язана із залученням її до реальної *співтворчості та інтелектуального діалогу в процесі засвоєння мистецьких цінностей*. За цих умов забезпечення сталого інтересу до музичного виконавства як найактивнішої форми самовираження в мистецтві набуває особливої актуальності. Ситуація діалогу і співтворчості є тим імпульсом, тією першоосновою, на якій розвивається вся система музичної освіти.

Процес екстраполяції міжнародних вимог до сучасної освіти вирізняється певними особливостями в царині музичної освіти. Перехід від екстенсивно-накопичувальної до інтенсивно-розвивальної системи засвоєння знань, від стандартизованого-нормативного до варіативно-моделюючого змісту навчального процесу, від уніфікованої до особистісно орієнтованої методики навчання відкриває широкі можливості для реалізації потенціалу, закладеного в *індивідуальному підході*, який розглядається як вміння враховувати всі фактори, що гальмують або, навпаки, сприятливо впливають на розвиток суб'єкта навчання.

Антропоцентричне спрямування сучасної музичної освіти на підготовку всебічно освіченого, ерудованого музиканта з високим рівнем загальної і музичної культури зумовлює пріоритет концепцій, що ґрунтуються на розвитку творчого мислення особистості, реалізації її духовного потенціалу, інтенсифікації процесів набуття знань та умінь, інтеграції індивідуальних якостей майбутнього спеціаліста.

Розглядаючи музику як специфічну форму виявлення людських думок і почуттів, вираження смислів особливої якості, вчені підкреслюють необхідність певного рівня культурного розвитку особистості. Повноцінному осягненню смислу музики сприятиме оволодіння узагальненими художньо-естетичними підходами, що дозволяють усвідомлювати твори музичного мистецтва як культурний феномен, *використання в змістовній структурі музичної освіти поліхудожніх та культурологічних компонентів*.

Вимоги часу є підставою для створення динамічних, гнучких структур, невіддільних від *національної основи*. Виявляючи прагнення особистості до творчої діяльності, музичне мистецтво увиразнює в людині потяг до самовираження та забезпечує міжособистісний взаємозв'язок, виступаючи одним з важливих чинників єдності та самозбереження нації. Звернення до вітчизняної спадщини, усвідомлення важливості національного коріння, зорієнтованість у професійній діяльності на українські традиції сьогодні набуває особливого значення. Акумулюючи світовий досвід, національні традиції та експериментальний пошук ефективних шляхів формування творчого потенціалу особистості, вітчизняні заклади музичної освіти покликані забезпечити підготовку високоосвічених, конкурентноздатних фахівців, спроможних гідно презентувати українське мистецтво.

В освітніх стандартах вищої професійної освіти одним із змістовних компонентів підготовки фахівців вважаються *комп'ютерні технології*. Зорієнтовані на інтенсифікацію навчально-виховного процесу, сучасні інформаційні технології розширюють арсенал методичних засобів, апелюючи до візуалізації знань, індивідуалізації навчання, моделювання процесів і явищ. Упровадження інформаційних технологій у систему мистецької освіти потребує врахування певних особливостей, зумовлених зверненням до емоційної сфери людини, розвиток якої є неповторним, унікальним. Поліфункціональність програмного забезпечення та варіативність форм і змісту навчального процесу створюють сприятливі умови для художньо-творчого розвитку, підвищуючи соціальний статус музичної освіти.

Висновки. Узагальнення результатів аналізу досліджуваної проблеми надає можливості визначити основні сучасні тенденції розвитку професійної музичної освіти, зокрема такі як інтеграція вітчизняної музичної освіти в європейський освітній простір; впровадження особистісно орієнтованого підходу; забезпечення інтересу до музичного виконавства, як найактивнішої форми співтворчості в мистецтві; реалізація розвивального потенціалу, індивідуального підходу; використання в змістовній структурі музичної освіти поліхудожніх та культурологічних компонентів; зорієнтованість у професійній діяльності на українські традиції; впровадження комп'ютерних технологій як одного із змістовних компонентів підготовки фахівців. **Перспективи подальших розвідок** у даному напрямку пов'язані з детальним вивченням сучасних тенденцій розвитку професійної музичної освіти, пошуком шляхів їх реалізації у практичній площині.

Література

1. Рудницька О. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти / О. Рудницька. – К., 1998. – 248 с.
2. Черкасов В. Ф. Музично-педагогічна освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору / В. Ф. Черкасов. – Актуальні питання сучасної музичної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5368/1/cherkasov.pdf>. – Назва з екрана.